

**Oferta Edukacyjna
Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Warszawie
2020/2021**

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Warszawie

Wstęp

Oddział IPN w Warszawie obejmuje swoją działalnością edukacyjną Warszawę i Mazowsze. Jest to region szczególnie ważny dla budowania tożsamości narodowej Polaków w okresie rozbiorów, pierwszej i drugiej wojny światowej oraz komunizmu. Oddział IPN w Warszawie w działaniach edukacyjnych koncentruje się na konspiracji niepodległościowej mieszkańców Warszawy i Mazowsza związanej z pierwszą wojną światową, wojną polsko-bolszewicką 1920 r., Armią Krajową oraz powojennym podziemiem antykomunistycznym i konspirację niepodległościową zarówno dorosłych jak i młodzieży do 1989 r. Ze względu na swój stołeczny charakter podejmuje tematy związane z historią polityczną i społeczną całego kraju oraz losami Polaków w XX wieku poza granicami kraju rozsianych po świecie w wyniku II wojny światowej i utratą niepodległości Polski po 1945 roku.

Krajowe Przystanki Historia

Przystanki Historia IPN prowadzone przez Oddział IPN w Warszawie znajdują się w Pruszkowie (Muzeum Duląg 121), Grodzisku Maz. (Mediateka), Ostrów Maz. (Stara Elektrownia), Ostrołęka (Centrum Kultury). Przystanki prowadzone są we współpracy i zaangażowaniu lokalnych samorządów oraz organizacji społecznych.

W Przystanka Historia pracownicy Oddziału IPN w Warszawie prowadzą wykłady, prelekcje, warsztaty, gry terenowe, pokazy filmów, spotkania związane z realizacją projektów edukacyjnych poświęconych historii Warszawy i Mazowsza oraz poświęcone kolejnym rocznicom z historii Polski, które są ważne dla budowania regionalnej jak i ogólnopolskiej tożsamości.

Adresy

- Pruszków (Muzeum Duląg 121) ul. 3 Maja 8,
- Grodzisk Maz. (Mediateka) ul. 3 maja 57
- Ostrów Maz. (Stara Elektrownia) ul. 11 listopada 7 – współpraca z Muzeum Dom Rodziny Pileckich
- Ostrołęka (Centrum Kultury) ul. Inwalidów Wojennych 23

Lekcje i warsztaty

Pracownicy Oddziału IPN w Warszawie prowadzą lekcje i warsztaty bezpłatnie na terenie szkół oraz bibliotek zarówno Warszawy jak i całego Mazowsza. Trwają one w zależności od tematu czy możliwości technicznych szkoły od 1 do 4 godzin lekcyjnych.

- **Warsztaty na stulecie Bitwy Warszawskiej 1920 roku.**

Andrzej Kryński tel. 22 860 70 23 e-mail: andrzej.krynski@ipn.gov.pl

Marcin Łaszczyński tel. 22 860 70 49 e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

Mirosław Bielaszko tel. (22) 860 70 48 e-mail: miroslaw.bielaszko@ipn.gov.pl

- **Wehikuł czasu, czyli przygody dziesięciolatków w XX w.**

Andrzej Kryński tel. 22 860 70 23 e-mail: andrzej.krynski@ipn.gov.pl

- **Cichociemni**

Marcin Łaszczyński, tel. (22) 860 70 49, e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

- **Żołnierze wyklęci**

Marcin Łaszczyński, tel. (22) 860 70 49, e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

- **„Powstanie '44”**

Marcin Łaszczyński, tel. (22) 860 70 49, e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

- **Stan wojenny**

Marcin Łaszczyński, tel. (22) 860 70 49, e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

- **Historyczne konteksty lektur szkolnych**

Edyta Gula, tel. (22) 860 70 47, e-mail: edyta.gula@ipn.gov.pl

- **Rogate dusze Młodzię polska wobec przełomów politycznych**

Marcin Łaszczyński, tel. (22) 860 70 49, e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

- **Wojna i okupacja widziana oczami dziecka**

Ewa Dyngosz, tel. (22) 860 70 52, e-mail: ewa.dyngosz@ipn.gov.pl

- **W oczach bezpieki. Polacy i komunistyczny aparat terroru 1944–1989**

dr Anna Maria Adamus, tel.(22) 860 70 51, e-mail: annamaria.adamus@ipn.gov.pl

Mirosław Bielaszko, tel.(22) 860 70 48, e-mail: miroslaw.bielaszko@ipn.gov.pl

- **Zima w mieście/Lato w mieście**

Edyta Gula tel.22 860 70 47 e-mail: edyta.gula@ipn.gov.pl

- **Wojenna Odyseja Antka Srebrnego**

Edyta Gula, tel. (22) 860 70 47, e-mail: edyta.gula@ipn.gov.pl

Ewa Dyngosz, tel. (22) 860 70 52, e-mail: ewa.dyngosz@ipn.gov.pl

Projekty filmowe i multimedialne

• Białe Plamy

Historycy oraz eksperci z różnych dziedzin życia społecznego i politycznego, są zapraszani przez pracownika OBEN IPN w Warszawie Pana Mirosława Bieleńską do audycji w Programie III Polskiego Radia „Białe Plamy”. W ramach tej audycji poruszane są m.in. tematy związane z historią Polski 1918-89.

<https://www.polskieradio.pl/9,Trojka/5526,Biale-plamy>

Rajdy i zajęcia terenowe

Pracownicy OBEN IPN w Warszawie organizują zajęcia terenowe oraz gry miejskie na terenie Warszawy oraz wybranych miast na Mazowszu. Zajęcia terenowe prowadzone są na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach i poświęcone są Szarym Szeregom, uczestnikom Powstania Warszawskiego, wojny polsko-bolszewickiej, Żołnierzom Wyklętym (Łączka). Drugim miejscem gdzie prowadzone są zajęcia terenowa jest dzielnica Warszawy Praga. Tam zajęcia poświęcone są komunistycznym praskim katowiom i więzieniom z lat 1944-56. Gry miejskie związane są działalnością konspiracyjną Warszawiaków w latach 1939-45. Rajdy są organizowane w różnych częściach Mazowsza i związane z Żołnierzami Wyklętymi.

Zajęcia terenowe

- **Pogrzebana pamięć – Cmentarz Wojskowy na Powązkach**
- **Golgota praska – miejsca zbrodni komunistycznych na Pradze**

Andrzej Kryński tel 22 860 70 23 e-mail: andrzej.krynski@ipn.gov.pl

Marcin Łaszczyński tel. 22 860 70 49 e-mail: marcin.laszczynski@ipn.gov.pl

Gry uliczne

• Mały sabotaż w Warszawie

W czasie gry miejskiej uczestnicy przenoszą się do okupacyjnej Warszawy i wcielają się w oddział harcerzy z Szarych Szeregów. Drużyny nie tylko dowiadują się o najważniejszych akcjach małego sabotażu, lecz także same wykonują niektóre zadania (m.in. projektują plakaty, wykonują fotografie w miejscach historycznych wydarzeń).

• Poczty powstańczej Warszawy

W czasie gry uczestnicy m.in. dowiadują się, gdzie stał budynek Poczty Głównej, w jaki sposób funkcjonowała Poczta Polowa, jakie były zasady pisania listów. Drużyny zdobywają wiadomości, wykonując różnorodne zadania, np. konstruuja skrzynkę pocztową, przechodzą „kanałami” i uciekają przed „gołębiarzem”.

• Poeci walczącej Warszawy

Gra szlakiem warszawskich poetów, którzy tworzyli w czasie II wojny światowej. Uczestnicy odkrywają miejsca związane zarówno ze znanymi, jak i zapomnianymi poetami oraz zapoznają się z ich twórczością.

• Drugi obieg okupowanej Warszawy

Gra uliczna związana z miejscami, w których redagowano, drukowano oraz kolportowano wydawnictwa drugiego obiegu w okupowanej Warszawie. Uczniowie tworzą zespoły kolporterów podziemnej prasy, a w czasie gry ulicznej docierają m.in. do punktu kontaktowego, w którym na wybuch powstania oczekiwał Aleksander Kamiński z zespołem redakcyjnym „Biuletynu Informacyjnego” oraz odnajdują drukarnię, w której drukowano książkę Kamienie na szaniec.

Informacje i zapisy: Andrzej Kryński tel 22 860 70 23 e-mail: andrzej.krynski@ipn.gov.pl

Regionalne konkursy i projekty

Oddział IPN w Warszawie co roku organizuje dwa konkursy regionalne związane z historią Polski XX wieku z uwzględnieniem Warszawy i Mazowsza. Najczęściej związane są one z obchodami ważnych dla Polski i Polaków rocznic jak np. stulecie odzyskania niepodległości, stulecie Bitwy Warszawskiej itp. Jeden konkurs adresowany jest do dzieci szkół podstawowych a drugi do młodzieży szkół ponadpodstawowych. W tym roku konkurs plastyczny dla dzieci poświęcony będzie wojnie polsko-bolszewickiej a jego ogłoszenie nastąpi we wrześniu. Konkurs dla młodzieży poświęcony narodzinom Solidarności w Warszawie i na Mazowszu także zostanie ogłoszony we wrześniu.

Konkursy o charakterze ogólnopolskim

• W kręgu poezji łagrowej więźniarek KL Ravensbrück

Konkurs jest formą upamiętnienia i uczczenia ofiar niemieckiego, nazistowskiego obozu koncentracyjnego KL Ravensbrück. Przedsięwzięcie popularyzuje także twórczość więźniarek KL Ravensbrück oraz przybliża młodym ludziom ich tragiczne losy. W tym roku odbędzie się szósta edycja konkursu. W przedsięwzięciu mogą wziąć udział uczniowie klas VIII szkół podstawowych oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych. Zadaniem każdego z uczestników będzie przygotowanie jednego wybranego utworu poetyckiego oraz fragmentu prozy na bazie wspomnień więźniarek KL Ravensbrück.

Projekty ogólnopolskie

• Łączka i inne miejsca poszukiwań

Projekt jest przeznaczony dla uczniów szkół ponadpodstawowych i 8 klas szkół podstawowych. Jego cele to wspieranie wychowania patriotycznego i przywiązania do „małych ojczyzn”, kształtowanie postaw empatii wobec ofiar systemów totalitarnych, poszanowania dla życia ludzkiego oraz rozbudzanie ciekawości badawczej poprzez poznawanie warsztatu pracy historyków, archiwistów, genetyków i archeologów. Na projekt składa się cykl 6 spotkań, z których każde będzie poświęcone miejscu, postaci lub problemom badawczym związanym z poszukiwaniami ofiar reżimów totalitarnych. Finalnym zadaniem będzie nakręcenie krótkiego (do 2 minut) filmu, zachęcającego młodzież do zainteresowania się tematyką prac biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN.

• Turniej Debat Historycznych

Projekt przeznaczony jest dla uczniów szkół ponadpodstawowych. Na poziomie regionalnym turniej odbywa się w Warszawie a najlepsza drużyna z Warszawy i Mazowsza bierze udział w ogólnopolskim finale, który odbywa się w Sejmie.

• Echa Katynia

Projekt ogólnopolski polegający na prezentacji filmów fabularnych i dokumentalnych związanych ze zbrodnią katyńską oraz zbrodniami komunistycznymi na Polakach w okresie II wojny światowej. Na Mazowszu filmy te prezentowane są w Przystankach Historia IPN zawsze w miesiącu kwietniu.

• Akademia Niepodległości

Czteroletni cykl wykładów poświęconych wydarzeniom w Polsce w latach 1918-21. Oddział IPN w Warszawie organizuje wykłady w trzech miejscach: Pruszków (Muzeum Dulag 121), Ciechanów (Muzeum Szlachty Mazowieckiej), Żuromin (Biblioteka Publiczna)

• Kresy – polskie ziemie wschodnie w XX wieku

Celem projektu jest popularyzowanie wiedzy o historii polskich Kresów Wschodnich I i II Rzeczypospolitej wśród młodzieży. Jednym z najważniejszych aspektów tego projektu jest uwrażliwianie uczestników na los Polaków mieszkających za naszą obecną wschodnią granicą, kształtowanie świadomości,

że nadal są oni częścią naszej Ojczyzny. Uczestnikom projektu proponujemy udział w sesjach naukowo-edukacyjnych i spotkaniach warsztatowych, w czasie, których będą odbywać się wykłady lub pokazy filmów. Najważniejszą częścią projektu jest konkurs wiedzy. Zadaniem uczestników będzie przygotowanie pracy pisemnej lub multimedialnej na wybrany przez siebie temat – na podstawie dostępnej literatury, zgromadzonych dokumentów, wspomnień i materiału ikonograficznego.

Regionalne szkolenia dla nauczycieli

Szkolenia dla nauczycieli organizowane przez OBEN IPN w Warszawie związane są z ważnymi dla Polaków rocznicami jak Bitwa Warszawska oraz zbrodnia katyńska. Szkolenia prowadzone są na materiałach przygotowanych przez pracowników IPN i przekazanych nauczycielom do wykorzystania na lekcjach historii. Oddział IPN w Warszawie organizuje też szkolenia dla nauczycieli przygotowane przez BEN IPN z wykorzystaniem materiałów przygotowanych przez Centralę IPN. Zaprasza na nie nauczycieli z Warszawy i Mazowsza.

- **„Wojna światów 1920”**

Szkolenie dla nauczycieli z prezentacją materiałów źródłowych przygotowanych przez pracowników OBEN IPN w Warszawie

- **„Zbrodnia katyńska”**

Szkolenie dla nauczycieli z prezentacją materiałów źródłowych przygotowanych przez pracowników OBEN IPN w Warszawie

Szkolenia ogólnopolskie

- **Korzenie totalitaryzmów**

W 2020 roku edycja ogólnopolskiego szkolenia dla nauczycieli organizowanego we wszystkich oddziałach IPN dotyczyła genezy i praktyki totalitaryzmu niemieckiego i sowieckiego.

- **Zmagania o niepodległość Polski do listopada 1918 roku oraz budowa struktur państwa i wojna o granice II Rzeczypospolitej.**

Cykl szkoleń dla nauczycieli związanych z setną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości

Regionalne materiały edukacyjne

- **Gra miejska W samo południe. Wybory czerwcowe 1989 roku**
(forma elektroniczna)

- **Pakiet materiałów edukacyjnych do komiksu Wojenna Odyseja Antka Srebrnego. Obrona Grodna w 1939 r.**
(forma elektroniczna)

- **Wybór tekstów źródłowych dla szkół ponadpodstawowych: Inwazja sowiecka na Polskę w 1939 roku. Wybór tekstów źródłowych wraz z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli przedmiotów humanistycznych.**
(forma elektroniczna)

Wystawy o regionie

Prezentowane wystawy są to wystawy do wewnątrz. Składają się z paneli dolnych o wymiarach 70x100 cm oraz z paneli górnych o wymiarach 140x100. Wystawa jest samonośna a panele łączone są za pomocą złączek. Udostępnianie wystawy jest bezpłatne a transport i montaż spoczywa na pracownikach IPN.

Informację i zapisy: Dariusz Gałaszewski, tel. 228607046, dariusz.galaszewski@ipn.gov.pl

Wojna światów 1920

Wystawa ukazuje rzeczywisty wymiar rangi konfliktu roku 1920 r. będącego przecież tylko pozornie zmaganiem polsko-rosyjskim. To opowieść o starciu dwóch przeciwstawnych wizji cywilizacyjnych – reprezentowanych z jednej strony przez uporządkowany świat tradycji chrześcijańskiej, z jej wielowiekowym dorobkiem kulturalnym, naukowym, prawami człowieka, wolnością słowa, demokracją parlamentarną, z drugiej zaś przez bolszewicką dyktaturę, która z łamania wszelkich norm i zasad uczyniła wyznacznik swojego działania i powód do chwały. To przejmująca historia młodocianych ochotników idących na front wprost w uczniowskich ław, ich poświęcenia i gotowości złożenia najwyższej ofiary na ołtarzu ojczyzny. To historia przedziwnego historycznego paradoksu – przeciwstawienia się nieznanemu, niezwykłemu dotąd złu przez dopiero co sklejone państwo, którego przez 123 lata nie było w ogólnie na mapach. (58 paneli)

Ukradzione dzieciństwo

Ekspozycja ukazuje życie dzieci od okresu międzywojennego do zakończenia II wojny światowej. Pokazuje, jak wyglądało ich życie, a także jak zmieniło się w czasie wojny. Okres dzieciństwa, który został brutalnie przerwany przez politykę terroru prowadzoną przez okupantów, pozostawił w ich życiu ogromną traumę. Wystawa odnosi się do losów dzieci z różnych mniejszości narodowych, w tym: Żydów, Romów, Ukraińców, Białorusinów, Poleszuków, Karaimów, Ormian, Hucułów, a także do traumatycznych przeżyć związanych z gettem, obozem, przymusową pracą, deportacjami, egzekucjami itd. (60 paneli)

Rzeczpospolita utracona

Wystawa jest podróżą po Rzeczypospolitej, której już nie ma. Zniknęła bezpowrotnie, nie w wyniku normalnego rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych procesów społecznych, ale na skutek kataklizmu, jaki stał się jej udziałem po 1939 r. To podróż po sferze duchowej „okaleczonego narodu” – strat spowodowanych okrucieństwami wojny, demoralizacją i zdziczeniem w skali dotychczas nieznaną. To podróż śladami nieistniejącego już społeczeństwa polskiego, bogatego wielokulturowością i wiekową tradycją. To historia zagłady dokonanej przez dwa totalitaryzmy: niemiecki i sowiecki. Zagłady realizowanej metodycznie wobec kolejnych społeczności (Żydów, Polaków, Romów, Białorusinów, Ukraińców), grup społecznych (inteligencji, wojskowych), nowych kategorii wrogów, kreowanych przez nazizm i komunizm wobec dzieci. (60 paneli)

Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948

Rotmistrz Witold Pilecki był przedstawicielem pokolenia urodzonego pod zaborami, którego największym pragnieniem było odzyskanie przez Polskę niepodległości, pokolenia wychowanego w ciągle żywych tradycjach powstań narodowych, które zostało ukształtowane przez zawołanie Bóg-Honor-Ojczyzna. Przygotowana przez Oddział IPN w Warszawie we współpracy z Zofią Pilecką-Optułowicz i Andrzejem Pileckim (dziećmi Witolda Pileckiego) ekspozycja składa się z 30 paneli i prezentuje najważniejsze wydarzenia z życia bohatera Rotmistrza. (30 paneli)

Dni powstania Warszawa 1944

Wystawa przygotowana w 60. rocznicę powstania warszawskiego (z okazji 70. rocznicy uzupełniona i rozbudowana), ma wymiar symboliczny. Kolejne dni zmagania to nie tylko walka przeszło 50 tys. ochotników-powstańców, znaczących swój szlak bojowy męstwem, odwagą i poświęceniem. To także odsiecz oddziałów Armii Krajowej płynąca z różnych stron, nawet z dalekiej Nowogródziny. (40 paneli)

Fotografie bez cenzury 1976–1989

Wystawa przedstawia zdjęcia dokumentujące rzeczywistość dla komunistycznych władz PRL niewygodną i wstydlivą, która nie była obecna w oficjalnej, cenzurowanej prasie, radiu i telewizji. Są one dowodem skuteczności niezależnego obiegu informacyjnego i częścią „kultury niezależnej” (podziemnego życia artystycznego i intelektualnego), funkcjonującej obok i w kontrze wobec „kultury oficjalnej”. (40 paneli)

Twarze mazowieckiej bezpieki

Wystawy zostały przygotowane w ramach ogólnopolskiego projektu badawczego dotyczącego struktur i metod działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej. Struktura warszawskiej „bezpieki” była unikatowa w skali kraju. Prezentowany na wystawach wybór funkcjonariuszy pełniących kierownicze stanowiska w warszawskich i tere- nowych strukturach aparatu bezpieczeństwa, ukazuje nie tylko przebieg kariery najbardziej znanych oficerów UB/SB, ale wiele mówi na temat ich pochodzenia społecznego, wykształcenia i przynależności partyjnej. (20 paneli)

„Zwyczajny” resort Ludzie i metody „bezpieki” 1944–1956

Wystawa jest poświęcona narodzinom i działalności operacyjnej aparatu bezpieczeństwa, a zwłaszcza jego działaniom skierowanym przeciw podziemiu niepodległościowemu. Ukazuje powstanie „bezpieki”, szkolenie jej funkcjonariuszy, techniki pracy, spektakularne rozgrywki operacyjne, podczas których posługiwano się prowokacją, a nawet skrytobójstwem. Na wystawie można zobaczyć nieznane materiały fotograficzne i dokumenty ukazujące ludzi będących pracownikami i współpracownikami (agentami) Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. (45 paneli)

Marzec 1968

Wystawę tworzą zdjęcia i dokumenty ukazujące przebieg wydarzeń marcowych w różnych miastach Polski (nie tylko w Warszawie), począwszy od spektaklu „Dziadów” w Teatrze Narodowym, poprzez zebranie nadzwyczajne Oddziału Warszawskiego Związku Literatów Polskich, wiece studenckie, manifestacje uliczne, masówki potępiające uczestników zajść w zakładach pracy, po kampanię antysemicką i emigrację pomarcową. Obok zdjęć już znanych zaprezentowano także unikalne fotografie i dokumenty pochodzące z Archiwum IPN oraz zbiorów prywatnych. (30 paneli)

Ostatni leśni Mazowsze i Podlasie w ogniu 1948–1953

Wystawa jest poświęcona likwidacji przez resort bezpieczeństwa ostatnich oddziałów partyzanckich podziemia niepodległościowego działających na Podlasiu Lewobrzeżnym oraz Mazowszu w latach 1948–1953. Na 26 panelach, 1 dioramie i 3 plakatach propagandowych zaprezentowana została historia działających na przełomie lat 40. i 50. na terenie ówczesnego województwa warszawskiego trzech struktur podziemia niepodległościowego: 16. i 23. Okręgów Narodowego Zjednoczenia Wojskowego oraz 6. Brygady Wileńskiej AK. (30 paneli)

Czerwiec 1976 Radom, Ursus, Płock

Wystawa przygotowana w ramach obchodów 30. rocznicy robotniczych protestów w Radomiu, Ursusie i Płocku. Zawiera zarówno zdjęcia publikowane, które stały się już symbolami Czerwca 1976, np. fotografie przedstawiające demonstrantów na wózkach akumulatorowych i powiewających biało-czerwonymi flagami, jak i zdjęcia oraz materiały pochodzące z Archiwum IPN, publikowane z tej okazji po raz pierwszy. Wśród nich wyróżniają się zdjęcia wykonane przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w celu identyfikacji poszczególnych demonstrantów oraz dokumentacja i barwne mapy przedstawiające m.in. przebieg protestu w Płocku, plan interwencji oddziałów ZOMO w Ursusie oraz przygotowania MSW do wiecu na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie, potępiającego uczestników strajków i demonstracji z czerwca 1976. (30 paneli)